

THE LIFE AND WORKS OF ÂŞIK ŞAŞGIN FROM ARGUVAN

Mustafa DAĞDEVİREN*¹

*Dr. Öğr. Üyesi, İskenderun Teknik Üniversitesi, M. Yazıcı Devlet Konservatuvarı

Absract

In this study; "Who is Âşık Şaşgın, one of the representatives of the minstrelsy tradition that grew up in Arguvan music culture?", "Who is Âşık Şaşgın as a source person, the works he carried to our folk music tradition, the works he made the lyrics and music of and the content of his works, the poems he wrote as a pen minstrel", his words as a cem minstrel" and "What are the works and contents of which he composed his music?" were sought and examples of his works were given.

The cultural musical identity of Âşık Şaşgın, his orientation to the minstrel tradition, and his sharing of Arguvan music culture with important artists of our folk music were emphasized. In addition, local, national and international television and radio programs and recordings of the minstrel were presented, as well as his contribution to the tradition.

In the study, "qualitative methods, techniques and approaches" were preferred, and the "ethnographic research" design, which is a pattern of these qualitative methods, and data collection techniques (observation, interview, recording, analysis) belonging to this design were used.

Keywords: Âşık Şaşgın, Cafer Doğan, Minstrel Tradition in Arguvan, Minstrel, Source Person.

ARGUVAN'LI ÂŞIK ŞAŞGIN'IN HAYATI VE ESERLERİ

Özet

Bu çalışmada; "Arguvan müzik kültürü içerisinde yetişen âşıklık geleneği temsilcilerinden birisi olan Âşık Şaşgın kimdir?", "Kaynak kişi olarak halk müziği geleneğimize taşıdığı eserler, sözlerini ve müziklerini yaptığı eserleri ve eserlerinin içeriği, kalem aşığı olarak yazdığı şiirleri ve içerikleri", "Cem aşığı olarak sözlerini ve müziklerini yaptığı eserleri ve içerikleri nelerdir?" sorularına yanıt aranmış ve eserlerinden örnekler verilmiştir. Âşık Şaşgın'ın kültürel anlamda müzikal kimliği, âşık geleneğine yönelimi, halk müziğimizin önemli sanatçılarıyla olan Arguvan müzik kültürü paylaşımları vurgulanmıştır. Ayrıca aşığın yerel, ulusal ve uluslararası televizyon ve radyo programları ve kayıtları ile görünürlüğü ve geleneğe olan katkıları sunulmuştur. Çalışmada "nitel yöntem, teknik ve yaklaşımlar" tercih edilmiş olup bu nitel yöntemlerin bir deseni olan "etnografik araştırma" deseni ve bu desene ait veri toplama teknikleri (gözlem, görüşme, kayıt alma, analiz etme) kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Âşık Şaşgın, Cafer Doğan, Arguvan'da Âşıklık Geleneği, Âşıklık, Kaynak Kişi.

1.Giriş

Geçmiş çok eskilere, kam/baksı geleneğine kadar uzanan, Anadolu'da (geçmişte daha çok gezgin olarak) halk hikâyeleri anlatan, şiirler okuyan, saz çalan, kimi zaman irticalen kimi zaman usta malı eserler, kimi zaman da daha önceden yaptıkları eserleri seslendiren kişiler, ozan ya da "âşık" olarak adlandırılmıştır (Dağdeviren 2021a: 233). "Âşık, saz ile ya da sazsız, yazarak, doğaçlama ile veya bu vasıfların birkaçını barındırıp bu geleneğe uyarak şiir söyleyebilen kişidir ve bu kişiler halk sanatçısı ya da halk ozanı olarak adlandırılmıştır. Bu sanatçıların yukarıda ifade edilen söyleme seklene "âşıklık", onları yönlendiren kuralların tümüne de "âşıklık geleneği" denilmiştir" (Artun, 2011:1).

Âşık müziği, temelini anonim halk müziği gelenekleriyle dini-tasavvufi tekke müziğinden almıştır. Müzik ile şiirin, bir başka deyişle saz ile sözün birbirini bütünlemesi, şiirlerinde büyük çoğunlukla "hece vezni"nin kullanılması ve "türkü" formuna titizlikle uyulması âşıklık geleneğinin başlıca özelliğidir. (Emnalar, 1998: 232).

Tarihi Eski Tunç Çağına kadar uzanan binlerce yıllık tarihi ve kültürel birikime sahip olan Arguvan yöresi yıllarca inançsal ve etnik çeşitliliklerle farklı etnisiteye sahip kültürel topluluklarının bir arada bulunmasıyla bir kültür sentezi oluşturmuştur. Yöre bu açıdan etnomüzikolojik ve folklorik olarak kıymetli veriler barındıran önemli

¹ Sorumlu Yazar E-mail: mustafa.dagdeviren@iste.edu.tr / Doi: 10.22252/ijca.1083437

coğrafyalardan birisidir. Bu kültür sentezinin oluşumunda en büyük etkenlerden birisi Arguvan'a yerleşen Türkmen Aşiretleridir. Günümüzde Türkmen vatandaşlarımızın sayısı demografik yapıda başat konumdadır.

Demografik yapı göz önüne alındığında Arguvan yöresinde geleneksel ozanlığının oluşmasında cemlerin, zakirlerin ve dedelerin etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Bölgedeki dede ve zakirlerin âşıklık alanındaki eğitiminde önemli işlevlerden birisi, özellikle yedi ulu ozana ait eserlerin ve usta malı eserlerin cem ayinlerinde seslendirilmesidir. Bu kültürel yapı ve usta malı seslendirme geleneği, inanç müziği ürünlerinin deformasyona uğramadan devam etmesini sağlamıştır. Bu durum neden-sonuç bağlamında incelendiğinde, yöre âşıklarının otantisiteye sadakat göstergesi olarak ilişkilendirilebilir.

Arguvan yöresi, âşıklık/ozanlık geleneğini açısından önemli yörelerimizden birisidir. Başaran, Arguvan Ezgileri I kitabının tanıtım bülteninde “seslerini bağlamanın tellerine kardeş yapan, toprağın suya hasret mektupları yazdığı bu topraklarda, yüreklerindeki gönül pınarlarını akıtarak güzelliğin reçetesi olan türkülerini yorumlayan nice usta ve âşıkların” yetiştiğinden bahseder (Temiz 1998: VIII). Yöre halkı kültürel açıdan bu geleneğe değer verdiğinden ve önemseydiğinden dolayı âşıklık geleneğinin sembolü olarak ilçe meydanını “Âşıklar Anıtı” taçlandırmıştır. Arguvan yöresi âşıklık geleneğine bakıldığında bilinen en eski ozanlardan olan Derviş Muhammed, Âşiki, Şah Sultan olduğu görülmektedir. Bu âşıkların devamında günümüze ulaşan Hasan Hüseyin Orhan, Bektaş Kaymaz, Seyit Meftuni, Sefili, Yazıcıoğlu, Ekberi ve daha birçok aşığın isimleri karşımıza çıkar. Yöre âşıkları doğal olarak yöre müzik kültürünün günümüze taşımışlardır.

Arguvan yöresinde “kalem aşığı” (şir yazanlar), “saz aşığı” (çalıp söyleyenler) ve cem aşığı (itikadı inanç müziği ile temsil edenler) olmak üzere üç tür âşıklık geleneği kategorize edilmektedir.

2.Yöntem

Çalışmada kaynak taraması, belgesel tarama, alan araştırması ve yarı yapılandırılmış görüşme yöntemleri kullanılmış olup, ozan hakkında bilgiler daha önce çalışılmadığından dolayı alan araştırması ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Kaynak taraması ve belgesel taramalar aşığın eserleri ve görsel ve işitsel medya programı için yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, yapılandırılmış görüşme tekniğinden biraz daha esnektir. Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı, görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000: 6).

Araştırmanın veri toplama yöntemi olarak, Âşık Şaşgın ile yakınlığı bulunan kişilerden ve kendisinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile bilgiler elde edilmiş, bu bilgiler belli bir sıraya dayanarak derlenmiştir.

3.Bulgular ve Yorum

Arguvan müzik kültürünün önemli bir ismi olan halk aşığı Cafer Doğan Malatya Arguvan kazasının Ermişli (eski adı Germişi) köyünde 1945 Mayıs ayında doğmuş olup, çocukluğunu aynı köyde geçirerek İlkokulu da aynı köyde bitirmiştir. 1958 Mayıs ayında İstanbul'a gelen babası Sadık Doğan tarafından mobilya imalatı yapan bir atölyeye götürülerek çırak olarak verilmiştir. 1968 Mayıs ayında askerlik görevini yaparak İstanbul'a tekrar dönen âşık 1971 Mayıs ayında kendi atölyesini açarak emekli olana kadar geçimini buradan sağlamıştır. 1974'te eşi Zülbent Doğan ile evlenen Âşık Şaşgın bir erkek ve bir kız olmak üzere iki çocuğa sahip olmuştur. Kaynaklık ettiği türkülerle, ustalarından öğrendikleriyle, söz ve sazla Halk müziğine hizmet etme gayreti ile yaşamına devam etmektedir.

Aşığın köyü olan Ermişli (Germişi) Köyü Arguvan müzik kültürü açısından önemli veriler barındıran ve bu doğrultuda birçok âşığın yetiştiği bir coğrafyadır. Köyde geçirdiği çocukluk yılları ile ilgili olarak Âşık Şaşgın “Köyümüz benim çocukluğum da yaklaşık 120-130 haneli bir köydü, 80 veya 90 civarında evde mutlaka saz vardı” ifadelerini kullanarak köylerinin sahip olduğu müzik kültürünü dile getirmiştir. Ayrıca mensubu bulunduğu “Doğan ailesinde âşıklık geleneği, yaklaşık 180 / 200 yüz yıl öncesinden gelmekte olup bu bağlamda Doğan, babası Sadık Doğan'dan usta çırak usulü ile bağlama çalmayı ve zakirlik hizmetini öğrenmiştir” (Dağdeviren 2021a: 240-241). Doğan bu usta çırak ilişkisi ile ilgili olarak babasıyla ilgili bir anısını:

“Biz babamla bir araya geldiğimizde bana, hadi bakalım öğrendiklerinden bize saz çal ve söyle derdi. Herkesin dikkatinden kaçan onun dikkatinden kaçmazdı. En küçük bir yanlışlık da sazın tellerini tutar “Bak oğlum ustaların emeğini zayi etmeye hakkın yok” derdi. Bu durum bana üzücü gelse de daha çok itina göstermemi ve icraatı doğru yapmamı sağladı” şeklinde ifade etmiştir. (Cafer Doğan Kişisel Görüşme 2020)

Kendisi de âşıklık geleneğinden gelen ve “Divaneyim” mahlasını kullanan, Şaşgın lakaplı baba Sadık Doğan, genç yaşta 17-18 yaşlarında İstanbul'a geldiğinde bir hemşerisinin evinde yaklaşık 1941 yıllarında Âşık Veysel

ile tanışır. Muhabbet sırasında Âşık Veysel'den genç âşıkları dinmesi ve onlara yol göstermesi istenir. Veysel'in eseri olan "Yeni Mektup Aldım gül yüzlü yardan/ gözletme Yolları gel diye yazmış" eserini Sadık Doğan köyündeki makamla okur. Âşık Veysel yorumu çok beğendiğini söyleyerek "iyi bir usta eline geçersen senden epeyce öküz emeği çıkar" sözleriyle nasihat eder. (Cafer Doğan Kişisel Görüşme 2021)

Resim 1. Sadık Doğan (Foto 1950 yıllar Cafer Doğan arşivi)

Sadık Doğan'ın Âşık Veysel ile bu karşılaşması ilk değildir. 1942 yılında Âşık Veysel Arguvan Ermişli Köyüne gelerek bir hafta kalmıştır. Bu bir haftalık dönemde de Sadık Doğan'la muhabbet ortamlarında bulunmuştur. 1950'li yıllarda İstanbul radyosuna girmesi için Gülali Kayhan ile beraber davet almasına rağmen bu davete kayıtsız kalan Sadık Doğan sonradan pişmanlığını dile getirmiştir.

Âşık Şaşgın, Babası Sadık Doğan'ın çevrede çok tanınan ozan olması ve âşıklık kimliği sayesinde Arguvan'da, Arapgir'de, Malatya'da, Elâzığ'da, Maraş'ta muhabbet ehli ve ozanlık geleneğini sürdüren üstatlarla muhabbet etme şansı bulmuş ve bu ortamlarda da onları dinleyerek kendini yetiştirmiştir. Ayrıca kendi akranı olan ve yörede bilinen saz söz muhabbet önderleri ile de kendisini geliştirmiştir. Âşık Şaşgın'ın 1981 yılından itibaren çeşitli muhabbet ortamlarında seslendirdiği türküler Arif Sağ, Sabahat Akkiraz, Erdal Erzincan, Tolga Sağ, Muharrem Temiz ve Yılmaz Çelik gibi sanatçıların birçoğunun derlemelerinde yer almış olup aşığın kaynak kişi olarak tanınmasını sağlamıştır.

Cafer Doğan yaptığı eserlerini babasına dinletirken, babasının lakabı olan Şaşgın mahlasını kullanmak istediğini iletmıştır. "Her yerde kendimi tanıtırken Şaşgın oğluyum diye tanıtıyorum izin verirsen bu ismi mahlas olarak kullanmak istiyorum" demiş babasının müsaadesiyle de kendisine mahlas yapmıştır. Başka bir ifade ile mahlas babasından kendisine miras kalmıştır.

Ürettiği eserler için "atalarımızdan aldığımız kültürü gelecek nesillere taşıyoruz" tanımlamasını yapan Âşık Şaşgın üretimlerinin yanında icracılık alanında kendisini göstermektedir. Aşığın çeşitli TV kanallarındaki programları (Atv Siyaset meydanı, Cem Tv Gönül Defteri, Bozlak Tv Türkülerin Esrarı, Barış Tv Bir Nefes Bir Türkü, Flash Tv Sıra Gecesi, TRT2 Bergüzar ve TRT1 Makam-ı Hüseyin) yanında Fransa Radyo Televizyonu için de Dede Hüseyin Orhan'la birlikte cem ritüeli müzikleri kaydı gerçekleştirmiştir. Ayrıca Erol Köker'in "Mektebi İrfan" albümünde aynı isimli esere sazıyla ve sözüyle eşlik etmiştir.

Resim 2. Âşık Şaşgın (2020)

3.1. Âşık Şaşgın'ın Eserlerinin Yapısı

Arguvan yöresi âşıkları kategorileri içerisindeki “kalem aşığı”, “saz aşığı” ve cem aşığı olmak üzere belirtilen üç tür âşıklık geleneğinde de Âşık Şaşgın'ın eserleri bulunmaktadır. Eserlerinde arı bir Türkçe kullanmaya gayret eden âşık bu konuda kelimelerini seçerken çok hassas davrandığını belirtmektedir. Aşağıda âşıklığı kendi kaleminden ifade ettiği şiirinin birinci ve dördüncü kıtaları verilmiştir.

Hak aşığı derler bize
Biz muhabbet aşığıyız
Gerek yoktur uzun söze
Her cefaya alışığız

Bade aldık pir elinden
Dönmeyiz hakkın yolundan
Şaşgın olduk kem dilinden
Her dem buna alışığız

Âşık Şaşgın eserlerini üretirken önce şiir yazmakta sonra da yazdığı şiirleri yörede kullanılan ve adına makam denilen ezgi kalıpları ve icra üsluplarını kullanarak ezgiyle birleştirmektedir. Aşığın şu ana kadar yazdığı 150 civarında şiiri bulunmaktadır. Zülbent Doğan aşığın şiirlerini o anda eline geçen kâğıtlara yazdığını daha sonra da ajandasına eklediğini belirtmiştir (Zülbent Doğan Kişisel Görüşme 2021). Bütün şiirler ajandasında olmasına rağmen şiirlerin ilk müsveddeleri de âşık tarafından saklanmaktadır. Âşık Şaşgın ürettiği şiirlerin yaklaşık 30 tanesini sazla seslendirmektedir. Aşağıda örneği bulunan şiirler henüz ezgiyle buluşmamış başka bir ifadeyle ezgilerini bekleyen şiirlerdir. Aşığın bütün şiirlerini bu çalışmada vermemiz olanaklı olmadığından dolayı bazı eserleri örnek seçilerek sunulmuştur. Verilen örneklerde aşığın dizelerinin birinci ve sonuncu kıtaları sunulmuştur.

Gizli bir sözüm var diyemem yâre
Gönlümü sen aldın dert kaldı bende
Perişan halime bulaman çare
Gönlümü sen aldın dert kaldı bende

Sevdaya düşer de Şaşgın gezerim
Beni naçar eden benim kaderim.

Tenhada görüşüp demek isterim
Gönlümü sen aldın dert kaldı bende

Âşık Şaşgın'ın yaşamı, gençlikten olgunluğa geçişi ve hayatı anlatan şiirinin birinci ve son kıtası aşağıdaki gibidir.

Bunca cevri cefa bana mı düştü
Kader sana isyan eder gezenim
Sanki ömür son devrine ulaştı
Saçlar beyaz bağı ezik gezerim

Arzuhal dilekler kabul olmadı
Derdimin ortağı yârim olmadı
Bende Eyyüb gibi sabır olmadı
Ol sebepten böyle Şaşgın gezerim.

Âşıklık geleneği içerisinde önemli bir yere sahip usta malı eser seslendirme geleneğini de sürdüren Âşık Şaşgın kimi zaman usta âşıkların sözlerini kendi iç duyularıyla ezgilemiştir.

Eyledin Beni

Yöre
Arguvan/Ermişli
Kanak Kişi
Aşık Şaşgın

Derleyen/Notaya Alan
Mustafa DAĞDEVİREN

De dim dil ber se nin
mef tu mun ol dum Şa kı yan bir bül bül ey le din be ni

Nota 1. Eyledin Beni (2021 yılında derlenmiştir.)

Dedim dilber senin meftunun oldum
Şakıyan bir bülbül eyledin beni
Çöllerde Leyla'sız Mecnun'a döndüm
Garip bir sevdalı eyledin beni

Dilber arzuhalim söylüyem sana

Gönlüm sana düştü cefası bana

Kaderde çıkardı seni karşıma

Sende Şaşgın bir kul eyledin beni

“Zülbent'in Türküsü” adlı türküsünde Ruhsati'nin sözlerini kendi müzik birikimiyle birleştirerek yaptığı türküyü Şirin Üstün 2020 yılında çıkardığı albümünde seslendirmiştir. Âşık usta malı sözleri kendi müzikleriyle seslendirirken araya kendi sözlerini de katmıştır.

Zülbent'in Türküsü

Söz: Ruhsati
Müzik: Aşık Şaşgın (Cafer DOĞAN)
Notaya Alan: Mustafa DAĞDEVİREN

Nota 2. Zülbent'in Türküsü

Nota 2. de bir kesiti verilen türküyü albümünde seslendiren Şirin Üstün Arguvan haber kanalında aşağıdaki röportajı vermiştir.

Cafer amca ile konuşurken müzikten bahsetti ve “Senin için düşündüğüm iki eser var, bunları oku,” dedi. Hatta eserin birini Cafer amcam eşi Zülbent ablamla birlikte derlemişler. Tek şart Cafer amcamın yanına gitmekti. İşte buradan şu çıkıyor; halk âşıkları, ozanları eserlerini verirken mutlaka eserlerin özelliklerini, oradaki manayı, ne anlatmak istediğini en ince ayrıntısına kadar açıklamak ister. Sözlere, vurgulara işaret eder, titizlikle saatlerce anlatır. Ben de sağlık durumum düzelince yanına gittim; eserleri dinledim, özel kayıtlar aldım, saatlerce hem kayıt aldım hem dinledim. Yalnız ben değil, ailece dinledik. Sonra müzisyen arkadaşlarımla hazırlıklara başladık, okuduk ve bitirdik. (İncesu 2019)

Bir başka çalışmada ise Arguvan yöresinin önemli isimlerinden, TRT de yıllarca program yapımcılığı yapmış ve yöre kültürünün tanıtılmasında büyük gayretler göstermiş avukat, şair Şemsi Belli'nin sözlerini yöre müzik kültürüyle buluşturarak “El Taşı” adlı eseri üretmiştir.

Arguvan yöresi inanç müziği etnolojisi açısından oldukça zengin bir yöre olup bu bağlamda etnomüzikolojik öğeler barındırması sebebiyle önemli coğrafyalardan birisidir. Yörede kullanılan iki ana akımdaki müzik kategorilendirilmesi inanç müziği için “İçeri Makamı”, dünyasal müzikler için “Dışarı Makamı” kavramları kullanılır. Arguvan yöresinde dışarı makamı “Türkü”, “uzun hava”, “ağıt” gibi “din-dışı” formları inanç müziğindeki eserlerden ayırmak için kullanılan tabirdir (Dağdeviren 2021a, Eroğlu 2011, Haşhaş vd. 2015, Akkuş vd 2014). İçeri makamı kavramı ise Arguvan yöresinde cem ritüeli sırasında seslendirilen semah, deyiş, duvaz-ı imam, tevhit, methiye, mersiye, gibi formlardan oluşan inanç müziği dağarını ifade etmek için kullanılan kavramdır (Dağdeviren 2021b: 87). İçeri makamı eserlerini seslendiren, bu formlarda eser üreten (çoğunlukla usta malı eserler yörenin müzik kültürüyle seslendirilir), saz çalarak cem ritüelindeki hizmeti gerçekleştiren zakirlere Cem aşığı denilmektedir. Şahin'e (2018:742) göre Zakirler; Alevi Bektaşî inancına özgü mitolojik söylenceleri, deyiş, düvaz, nefes, miraçlama, semah gibi hizmetin yürütülmesi ile ilgili temel bilgileri bilmek ve saz çalmak zorundadırlar.

Âşık Şaşgın cem âşıklığını küçük yaşlardan itibaren cem ritüellerinde dedelerden ve zakirlerden öğrenmiş olup bu yönde usta malî eserleri seslendirmenin yanında cem formlarında da eserler üretmiştir.

Özellikle yaptığı televizyon ve radyo programlarında bu yöne ile ön plana çıkan Âşık, Atv'de yayınlanan Siyaset Meydanı programında ve Flash Tv'deki çeşitli programlarda semahlar seslendirmiştir. Cem Tv deki "Gönül Defteri" adlı programı Feramuz Önel'le birlikte 13 bölüm olarak hazırlayarak inanç müziği örneklerini açıklamalarıyla sunmuşlardır. Ayrıca Fransa Radyo Televizyonu adına yapılan bir kayıt için de Dede Hüseyin Orhan ile birlikte mikrofon karşısına geçip zakirlik yaparak cem ritüeli müziklerinin kaydını gerçekleştirmişlerdir.

Aşığın bu alanla ilgili olarak örnek şiirleri ve kaynaklık ettiği inanç müziği örnekleri aşağıda sunulmuştur.

"Her iki Cihan'ın varı

Gönlümdeki tek sevdiğim

İçimde duran çerağı

Bir çingıyla yak sevdiğim". dizeleriyle başlayan ve son kıtasında da

Kimi Kulu irşad ettin

Kimini de abad ettin

Beni de bir Şaşgın ettin

İhsan'ın bu mu Sevdiğim"

Şeklinde sonlandırdığı şiirinde tasavvufi konuları işleyerek "yaradan" için "sevdiğim" metaforunu kullanmıştır. Toplam beş kıtadan oluşan şiirin sonunda kendi mahlası olan Şaşgın'ı kullanmıştır. Hak aşkıyla yazdığı birinci ve sonuncu dörtlüklerinin sergilendiği bir başka şiiri de aşağıdaki gibidir.

"Dünya aydınlanır nuru şavkından

Yüzün görmek ister hayal edenler

Kimi tahttan olmuş kimisi candan

Gayri de aramaz canda bilenler"

Mekândan münezzeh tahtına geçtin

Yaptın Ab-u hayat suyunu içtin

Muhlis olanları yanına seçtin.

Taşrada kalmıştır Şaşgın olanlar.

Âşık Şaşgın yetiştiği kültürel çerçeve dolayısıyla kendi ürettiği inanç müziği ürünleri yanında cemlerde hafıza taşıyıcılığıyla günümüze ulaşmış ürünlerin derlenmesinde kaynak kişi görevi üstlenmiştir. Kaynak kişi olarak kendisinden derlenen inanç müziği örnekleri Nota 3-4-5 ve 6 da verilmiştir

Yöresi:
Arguvan-Emirler Mezrası
Kimden Alındığı:
Ali Bakır (Kör Dede)
Cafer Doğan
Vakıf Sıra No : 2/49

Derleyen:
Tolga Sağ
Notaya Alan:
Tolga Sağ

MEKTEBİ İRFANDA

Mek te bir ir fan da el ver dim e re

Nota 3. Mektebi İrfanda Kul Hüseyin Mahlaslı Deyiş (Temiz, 2008: 104)

Yöresi:
Arapgir - Arguvan
Kimden Alındığı:
Ali Özcan (Dede) - Cafer Doğan
Vakıf Sıra No : 2/63

TEVHİD (Önüme bir çığır geldi)

Derleyen:
Sabahat Akkiraz
Muharrem Temiz
Notaya Alan:
Onur Mutlu

Ö nü me bir çı ğır gel di Bi ru cu var şa ri çin de

Nota 4. Önüme Bir Çığır Geldi, Pir Sultan Mahlaslı Tevhid (Temiz, 2008: 131)

Kaynak kişi olarak Arguvan müzik kültürü ürünlerinin gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir yere sahip olan Âşık Şaşgın için Sabahat Akkiraz "yıllardır Arguvan'daki kaynakların ürettiği türkülerini, deyişleri, uzun havaları, ağıtları derliyorum; albümlerimde seslendiriyorum, dostlarımla paylaşıyorum ve görüyorum ki bu kaynak aralıksız olarak bana yeni şeyler öğretiyor ve öğretmeye devam edecek. Burada tabii ki teşekkür edilmesi ve saygıyla anılması gerekenler isimsiz kahramanlar ve dedelerimiz ve kaynak kişilerdir. Ben sizin aracılığınızla onlara bir kez daha teşekkür ediyorum. Her şeye rağmen bu kültürü bize kadar getirdikleri ve

paylaştıkları için. Burada benim özel olarak teşekkür etmem gereken birisi var ki, onu anmadan geçmek istemem. Emirler Deresi'nden Sayın Cafer Doğan" ifadelerini kullanmıştır. (S. Akkiraz 2004: 7-8). Ayrıca yapımcı Hasan Akkiraz Âşık Şaşgın'dan alınan birçok türkünün arşivinde yer aldığını belirtmiştir (Hasan Akkiraz Kişisel Görüşme 2020). Âşık Şaşgın'ın kaynaklık ettiği eserlerden bazıları aşağıdaki nota kesitleriyle verilmiştir.

Yöresi:
Arguvan - Germiş
Kimden Alındığı:
Cafer Doğan
Vakıf Sıra No : 2/7

Derleyen:
Erdal Erzincan
Notaya Alan:
Seval Eroğlu

BANA GÜL DİYORLAR

The image shows four staves of musical notation for the piece 'BANA GÜL DİYORLAR'. The notation is in a 7/8 time signature and a key signature of one flat (B-flat). The first staff starts with a treble clef and a key signature change to one flat. The second staff starts with a 4-measure rest. The third staff starts with a 7-measure rest. The fourth staff starts with a 10-measure rest. The notation consists of eighth and sixteenth notes, with some rests and repeat signs.

Nota 5. Bana Gül Diyorlar, Pir Sultan Abdal Mahlaslı Deyiş (Temiz, 2008: 25)

Yöresi:
Malatya - Arguvan (Emirler Mezrası)
Kimden Alındığı:
Ali Bakır (Kôr Dede)
Cafer Dogan
Vakıf Sıra No : 2/12

Derleyen:
Arif Sağ
Notaya Alan:
Sinan Cem Eroğlu

BİR MELEK SİMADIR

The image shows three staves of musical notation for the piece 'BİR MELEK SİMADIR'. The notation is in a 2/4 time signature and a key signature of one flat (B-flat). The first staff starts with a treble clef and a key signature change to one flat. The second staff starts with a 7-measure rest. The third staff starts with a 14-measure rest. The notation consists of eighth and sixteenth notes, with some rests and repeat signs. Below the notation, the lyrics are written: 'Bir me lek si ma dir yar yar göz le ri mes tan Ka şı ke man'.

Nota 6. Bir Melek Simadır, Deyiş (Temiz 2008: 42)

Örnek notalarda da görüldüğü üzere aşığın Arif Sağ, Sebahat Akkiraz, Erdal Erzincan, Muharrem Temiz, Tolga Sağ, Erol Köker gibi sanatçılarla görüşmeleri ve müzik paylaşımları devam etmekte olup bu sanatçılara Arguvan müzik kültürü ürünleriyle kaynaklık etmektedir.

4. Sonuç

Âşık Şaşgın'ın, "kaynak kişi olarak halk müziği geleneğimize taşıdığı eserler, sözlerini ve müziklerini yaptığı eserleri ve eserlerinin içeriği, kalem aşığı olarak yazdığı şiirleri ve içerikleri", "cem aşığı olarak sözlerini ve

müziklerini yaptığı eserleri tespit edilmiştir. Arguvan yöresine ait geleneksel halk müziğinin tanıtılması, yaygınlaştırılması, notaya alınması, Unesco Kültürel mirası içerisinde bulunan Arguvan müziklerine ve somut olmayan kültürel mirasına katkılarının bulunduğu tespit edilmiştir. Arguvan'lı âşıklar içerisinde önemli bir yere sahip olduğu dolayısıyla tanınmış birçok sanatçının hem kaynaklık ettiği hem de ürettiği eserleri seslendirmesi açısından halk müziği dağarımıza katkıları olduğu tespit edilmiştir.

Artun (2011:1) ve Emnalar (1998: 232) tarafından tanımlanan âşıklık tanımına sahip olan ve âşıklık geleneğinden gelen Âşık Şaşgın'ın yazdığı 150 şiire ulaşılmış olup bu şiirlerin 30 tanesinin kendisi tarafından sazla ve sesle ezgilendirildiği, ayrıca usta malı şiirlere de kendi iç duyularıyla ezgisel yapılar yüklediği tespit edilmiştir. Âşık Şaşgın, şiirlerinde 7, 8 ve 11'li hece kalıplarını kullanmaktadır. Şiirlerin nazım biçimleri incelendiğinde Anonim Halk Edebiyatı Nazım Biçimleriyle birlikte Âşık Edebiyatı Nazım Biçimlerini de eserlerinde kullandığı görülmektedir. 'Koşma, türkü, devriye' aşığın en çok kullandığı nazım biçimleridir.

Emnalar'ın, (1998: 232) "Âşıklar yörede yaşayan ezgi kalıpları ve icra üsluplarından etkilenirler" ifadeleri Âşık Şaşgın'da da kendisini göstermiş âşıklık geleneği içerisinde usta çırak ilişkisiyle yetişen Âşık Şaşgın Arguvan yöresi müzik kültürü kodlarını barındıran eserler üretmiştir. Yöredeki ritmik yapıyı (Çoğunluğu asimetrik olan eserler), ezgisel yapıyı (Hüseyini ve Uşşak makamlarından), pençe tekniğini (Emirler Pençesi), hayellemeleri,² katma³ sözleri ve yörenin sözel hafızasında bulunan öz Türkçe kelimeleri tercih ederek eserlerini ürettiği tespit edilmiştir. Âşıklık geleneği içerisinde ilk dönemlerde daha çok dünyasal olayları ve aşk konularını işleyen âşık son zamanlarında daha çok tasavvufi konulara değinerek deyiş tarzı eserler ürettiği tespit edilmiştir.

Aşığın müzikal olarak ürettikleri eserleri, ezgisel ve ritmik olarak kırık havalardan oluşmaktadır. Eserlerinde yöre müzik kültürü içerisinde bulunan aksak ölçülerin asimetrik yapılarla oluşmuş usulleriyle birlikte 2/4'lük ve 4/4'lük usullerde yapılmış türküler bulunmaktadır. Eserlerinin ezgi yapısında yöre müzik kodlarını barındıran makamlardan Hüseyini ve Uşşak makamlarını kullanan Âşık Şaşgın'ın eserleri incelendiğinde ses aralığının en çok bir oktava kadar genişlediği görülmektedir. Yörede sıkça kullanılan katma sözleri eserleri içerisinde kullanan âşık yörenin müzikal kimliğini yansıtan hayallemeleri eserlerinde yansıtmaktadır. Aşığın kullandığı saz yörede dede sazı diye tabir edilen 12 perdeli balta sazıdır. Akordunu Veysel düzeninde çektiği balta sazında Sib2 perdesi bulunmamaktadır. Ayrıca âşık sazını çalarken kullandığı pençe tekniğini "Emirler Pençesi" adı verilen teknikle gerçekleştirmektedir.

Âşık Şaşgın'ın yöre müzik kültürü içerisinde koşturma diye tabir edilen ve genellikle bir dede sazı ve bir cura düosundan oluşan çalma geleneğinde birlikte çaldıkları Feramuz Önel'in icralarında kullandıkları sazları değerlendiren Parlak (2000: 128), Arguvan Ermişli'li Ferahmus Önel ve Cafer Doğan'ın curalarındaki tel takmaları ile ilgili olarak "Orta eşikte üç tek telli gibi eşit aralıklarla hizalanan tellerden birinci ve ikinci teller üst eşikte iki tellide olduğu gibi yan yana, üçüncü tel ise üsttedir" şeklinde açıklama yapmıştır.

Kaynakça

- Akkiraz, S. (2004), Türkü Festivali, Arguvan Olgusu Dergisi, Arguvan ve Köyleri Eğitim, Kültür Vakfı Yayınları, Sayı: 13, İstanbul.
- Akkuş, Ü., Akkuş, G. ve Andaç, F. (2014) SOKÜM Bağlamında Arguvan Türküleri, Uluslararası Kültürel Mirasın ve Kültürel Bellek Kurumlarının Yönetimi Kongresi. İstanbul.
- Artun, E., (2011), Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı Edebiyat Tarihi/Metinler, (Dördüncü Baskı), Karahan Yayınları, Adana.
- Dağdeviren, M. (2021a). İnanç Müziği Etnolojisi Perspektifinde Arguvan Yöresi "İçeri Makamı" Üzerine Yapısal ve Kültürel Analiz, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Dağdeviren, M. (2021b), Arguvan Yöresi Halk Müziği Eserlerinde Usul, Metrik Yapı ve Düzüm Sistemleri Sanat ve İnsan Dergisi Cilt: 5 Sayı:1.
- Emnalar, A. (1998), Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

² "Arguvan yöresinde tezenesiz çalım tekniğinden biri olan "pençe tekniği" içerisinde, karar sesi etrafındaki melodi şekillenmeleriyle ortaya çıkan doğaçlama ezgisel ürünlerdir. Hayallemeler, hayal telinin (sazın en üst teli) dominant olduğu ezgi çeşitlemeleriyle gerçekleştirilir" (Dağdeviren 2021a: 271).

³ Şahin ve Özerol bu katma sözlerin, yakınlarının sorununu dile getirme, hitap etme gibi nedenlerle söyleyiş zenginliği ve bütünsellik kazandıran harf, hece, sözcük, cümle-dizi ya da dizeler biçiminde oluşturulduğunu belirtmişlerdir (2004: 657).

- Eroğlu, S., (2011), Arguvan Yöresinde İcra Edilen Semahların Müzikal Analizi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Haşhaş, S., İmik, Ü., Aydođdu, C., (2015), "Malatya/Arguvan Halk Müziği Kültürü Üzerine Bir Araştırma" Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi / 75
- Parlak, E., (2000). Türkiye'de El ile (Şelpe) Bağlama Çalma Geleneği ve Çalış Teknikleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Şahin, H. ve Özerol, S., (2004), Arguvan Türküleri, Halk Bilimsel Bir Araştırma Denemesi, Arguvan ve Köyleri Eğitim Kültür Vakfı Yayınları, Kitap No: 2: İstanbul.
- Şahin, H., (2018) Malatya-Arguvan Yöresinde Zakirlik Kurumu: Gelenekte Dün Ve Bugünü, Erciyes Üniversitesi I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, Kayseri.
- Temiz, M., (1998), Arguvan Ağzı Ezgileri I, Arguvan ve Köyleri Eğitim Kültür Vakfı Kültür Dizisi 1: İstanbul.
- Temiz, M., (2008), Arguvan Ezgileri II, Arguvan ve Köyleri Eğitim Kültür Vakfı, İstanbul.
- Türnüklü, (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme", Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 6 (24), 543-559
- İncesu, K. (2019), <http://www.arguvanhaber.com/turkuler-ozgurlestirir-makale,538.html> (Erişim Tarihi 06.08.2021)

Kişisel Görüşme

Âşık Şaşgın (Cafer Doğan) Kişisel Görüşme 2020 Muđla

Hasan Akkiraz Kişisel Görüşme 2020, İstanbul.

Zülbent Doğan Kişisel Görüşme 2021 Muđla